

Ateitininkai Romoje, Yla, Dostoevskis, Augustinas, Akvinielis, 1947 rugsėjo 16, Roma, kun. Šidlauskas, kan. Kapočius,

Roma, 1947. IX. 16.

Gerasis Mano Profesoriau,

Nuoširdus ačiū už laišką. Skaičiau jį su neslepia-
mu džiaugsmu ir laime širdyje. Praėjus kelioms dienoms,
skaičiau jį dar kartą: norėjau pajusti, pamatyti Jus to-
ki, koks esate dabar, išivaizduoti, kaip prabėga Jūsų gy-
venama diena. Ir, kaip nuostabu, kad Jūsų kančia, nuovar-
gis ir fizinis išsisėmimas man suteikė tiek daug jėgos!
Aš norėjau daug anksčiau Jums parašyti, nuoširdžiai pa-
dėkoti už poezijos knygą, kuria man pasiuntėt dovanų. Bet
laukiau bene atvyksite į Romą, nes buvau gavęs žinią, kad
Jūs sykiu su kan. Kapočium ir kun. Šidlausku ketinat at-
vykti į Romą. Ir štai Jūs aplankote mus kelis laiminguo-
sius savo laiškais: kai mes, kiekvienas skyrium perskaitę
savo adresuotuosius Jūsų laiškus, rekreacijos metu pripuo-
lamai susitikome, mes pasijutome kažkuo nauju surišti, ir
mes tikrai pasijutome vėl, kaip anais metais prieš de-
šimt metų jauni studentai savo mokytojo akyvaizdoje...

Ir prisiminiau tada aš garsiąją anglų rašytoją
Elisabet Browning, kuri, pati būdama didžiausių kančių
varstoma ir beveik visą gyvenimą praleisdama ligonio lo-
voje, nesuprantamu būdu teikdavo tiek jėgos visiems svei-
kiesiems ir stipriesiems, kad jos ligonio kambarys tapo
lyg kokia nuostabi šventykla, į kurią iš viso pasaulio
rinkosi jėgos pasisemti žymiausi kūrėjai. Dovano-
kit, kad aš čia taip tiesiog nekukliai Jums į akis visą
šį prisiminimą noriu pritaikyti. Juk tai yra Kurėjo ne-
matomos rankos vedimas. Būkit tikras, kad Jūsų mokiniai
ne tik Romoje, bet ir kitur gyvenantieji bei studijuo-
jantieji nieko nėra pamiršę iš to, ką Jūs meile įkvėp-
tais žodžiais perteikėt mums paskaitose, bet stengiasi
ta pačia kryptimi ta gyvybės srovę, savimi praturtindami,
tęsti. Konkrečiau kalbant, Jūsų vardas tiems, kurie Jus
pažino, skaitė ar iš nupasakojimų patyrė, yra virtęs sim-
boliu. Tai nėra vien tik Jūsų asmens paguodai, bet dar
daugiau: - tai yra užtikrinimas, kad Jūsų skelbtosios
placiosios katalikybės ir gyvosios dvasios idėjos yra
tikros, kad Jūsų jau Lietuvoje pradėtasis sąjūdis yra
tikrojo gyvenimo sąjūdis, pulsuoja mūsų kraujuje.

Iš mano rašymo stiliaus gal kils kartais min-
tis, kad aš kai ką perduodu, kad per daug ryški romantiz-
mo nuotaika, kuri visai netinka metafiziką studijuojan-
čiam. Bet aš prisipažinsiu, kad tą šausą nuostabios To-
mistinės minties architektūrikos nagrinėjimo perijoda,

Jau pergyvenau. Kasdien vis aiškiau prieš mano akis išryškėja iš tos sistemos pagrindų ir gelmių išsiveržia Augustino gyvybės spinduliai. Augustino atsivertimo nagrinėjimas ir kai kurios egzistencialinės filosofijos temos jau užpėnai pradėjo nulemti mano mąstytosenos orientaciją. Meilės, ilgesio ir nerimo problemos dabar banguoja many. Iš jų turėčiau pamažu susidaryti vieningą filosofinę sintezę. Todėl apšis nerimo metafizika jau bandžiau rašyti pėnai savo licencijato darbe, o dabar gi esu pasininkęs viena autoriu, būtent Dostoevski, kad jo kuryba analizuojamą turėčiau progos dar giliau ir jau konkrečiau išryškinti intuityviai gimusias idėjas. Norėčiau visoje vietoje matyti vieną didelį grizimo nerimą, vieną didelį universalinį Absoliuto ilgesį. Ir šitam pagrįsti kaip tik geriausiai pasitarnauja Platoniškoji, Augustiniškoji, o ne Aristoteliškoji, Tomistiškoji mąstytosena. Dažnai susimąstau apie meilę, su tuo ju net prieš parašėi ašiam meilės apraiškų ir stengiuosi visur vesti tą patį siūlą iki galo. Kai skaiciau Jūsiki veikala, apie meilę, buvau labai patenkintas ta gilia meilės koncepcija, nors gal, kaip p. Gobis raso gal reikėjo dar ir Solovjeva panaudoti. Tačiau Jūsų tikslas yra pilnai atsiaktas: kiekviš gilaį susimąstome ši veikala perskaite. Didelė meilė, man pačiam nesuprantamas ilgesys - tai bus tie tikriausieji jausmai bei nuotaike, kurios užvalde mane, kai galvoju apie Jus. Ir todėl tiek daug alegiškumu siuose mano žodžiuose. Pora žodelių apie mūsų darbą. Slaptojo mūsų būrelio nariai labai Jūsų laukė atvykstant. Būta tiek ko pakalbėti, pasiklausti, pasiguosti. Darbas neregimas, bet stengiamės pirmoje eilėje vidiniai visiškai susigyventi ir per intymius pasikalbėjimus išryškinsme daug problemų. Tas problemas nagrinėjame vis po du. Paskui vienas surenka (šiais metais man tenka šis pareiga) susistestina ir darvinius vėl padalina per tolinesnius pasikalbėjimus dviese. Bendri susininkimai, kiek praktika parodė, nėra vaisingi, be to jie visada sudarydavo kažkokio uždaruimo išpūdi - būdavo pagunda manyti, kad atai šitie, kurie čia renkas yra vad. išriktieji, lyg kažkas kita ir t.t. Šis uždaruimo išpūdis labai puikiai išvengiamas pasikalbėjimais tu ant tu. Ir tas tu santykis duoda galimybės nejuocionis mūsų veikla išplėsti į visus kolegijos gyventojus. Maza naujienėlė: praicita savaitė Romoje isteigėm ateitininku skyrių. Manome sujungti liet. kat. inteligentų pajėgas kultūriniam darbui. Bus dvi korporacijos: teologu ir pasaulieciu. Tuo tarpu yra vienas visus jungianti at-ku kuona. Nuoširdžiai už viską Jums dėkoju. Jaučiu, kad ne viską Jums pasakiau, ko ši karta norėjau. Bet Jūs ir taip jau pavargote nuo šio laiško. Su Dievu! Kasdien už Jus meldžiuos. Už Jus ir už to gyvenimo augimą, kuri Jūs sukurėte.